

Heerlen

voorstel

gemeenteraad

Heerlen,
11 mei 2021

Vergadering:
gemeenteraad Heerlen

Onderwerp
Erfgoedverordening Heerlen 2021

Vergaderdatum:

Inleiding/aanleiding

De gemeente Heerlen heeft op dit moment 154 rijksmonumenten en vijf gemeentelijke monumenten. Op korte termijn willen we meer gemeentelijke monumenten aanwijzen om de historie, identiteit en belevingswaarde van Heerlen te behouden en te versterken. De erfgoedverordening vormt de basis voor aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Omdat de wettelijke basis onder de erfgoedverordening vanwege de invoering van de Erfgoedwet is gewijzigd, is het noodzakelijk om de erfgoedverordening hieraan aan te passen en opnieuw vast te stellen. Hierbij volgen we de modelverordening van de VNG uit 2016.

Registratienummer:
BWV-21001110

Agendapunt:

Gewijzigde Erfgoedwet

In 2016 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. De Erfgoedwet vervangt o.a. de Monumentenwet 1988, waarop de Erfgoedverordening 2012 van de gemeente Heerlen was gebaseerd. De Erfgoedwet vervangt en integreert verschillende wettelijke regelingen op het gebied van het cultureel erfgoed. Naast de Monumentenwet 1988 zijn de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen 2013, de Wet verzelfstandiging museale diensten, de Wet tot behoud van cultuurbezit (Wbc), de Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970 betreffende onrechtmatige invoer, uitvoer of eigendomsoverdracht van cultuurgoederen en de Wet tot teruggave cultuurgoederen afkomstig uit bezet gebied in de wet opgenomen.

Daarnaast treedt per 1 januari 2022 de nieuwe Omgevingswet in werking. Deze wet, die tot 2029 gefaseerd wordt ingevoerd, bundelt alle regelgeving voor de fysieke leefomgeving. Ook de besluitvorming over cultureel erfgoed zal vanaf 2022 worden geregeld via de Omgevingswet. De Erfgoedwet en de toekomstige Omgevingswet stimuleren zowel een meer integraal gemeentelijk erfgoedbeleid als de erkenning dat erfgoed een integraal onderdeel is van (de kwaliteit van) de fysieke leefomgeving. Dit sluit aan op het initiatiefvoorstel *Het verhaal van Heerlen en de Heerlense School* dat in 2019 werd ingediend. Het college heeft eerder besloten dit initiatiefvoorstel op te nemen in het beleid betreffende de fysieke leefomgeving.

In de Omgevingswet zal materieel gezien het bestaande stelsel van monumenten- en sloopvergunningen nagenoeg één-op-één worden overgenomen. Wel vindt op een aantal wetstechnische, procedurele en inhoudelijke punten stroomlijning plaats, die samenhangt met de samenvoeging met andere stelsels en de achterliggende vereenvoudigingsgedachte.

Ook bepalingen over taken en bevoegdheden van de gemeentelijke monumentencommissies, de aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten en in dat kader het opstellen van beschermende bestemmingsplannen (straks omgevingsplannen) en de bepalingen over de archeologische monumentenzorg in bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen zullen overgaan naar de Omgevingswet. De Erfgoedwet anticipeert in zekere zin op de invoering van de Omgevingswet door overgangsrecht als gevolg waarvan delen van de Monumentenwet 1988 deels van kracht blijven, tot de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarom is de nieuwe Erfgoedverordening zowel gebaseerd op de Erfgoedwet als op de Monumentenwet 1988.

Door de invoering van de Erfgoedwet en de toekomstige Omgevingswet is het bereik van de gemeentelijke erfgoedverordening in vergelijking met de voorgaande verordening breder. Het betreft nu monumenten én cultuurobjecten. In de nieuwe Erfgoedverordening wordt ook de mogelijkheid geboden tot aanwijzing en bescherming van roerend cultuurobject. Hierover is nog geen gemeentelijk beleid ontwikkeld, maar de nieuwe verordening biedt dus wel een juridische grondslag voor toekomstig beleid op dit terrein.

Groen- en Landschapselementen

Er is op één punt besloten af te wijken van de modelverordening van de VNG. In de nieuwe Erfgoedverordening Heerlen is naast gebouwde en archeologische monumenten ook de mogelijkheid opgenomen om groen- en landschapselementen aan te kunnen wijzen tot gemeentelijk monument. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat de gemeente Heerlen reeds landschapsmonumenten heeft. De Mijntenberg van de Oranje Nassau mijn IV op Heksenberg is in 2020 bijvoorbeeld aangewezen tot landschapsmonument. Daarnaast zullen in het toekomstige Omgevingsplan, dat in de periode 2022-2029 fasegewijs zal worden geïntroduceerd, alle cultuurhistorisch waardevolle groen- en landschapselementen worden opgenomen. Om te voorkomen dat waardevolle elementen in tussentijd verdwijnen, is in deze verordening de mogelijkheid geboden om eventueel bedreigde objecten of structuren een (voorlopige) bescherming te geven op grond van deze verordening.

Archeologie

Archeologische waarden moeten, op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening en artikel 5.2 van het Besluit omgevingsrecht, in beginsel worden geborgd via het ruimtelijke spoor (lees: de bestemmingsplannen en de afwijkvergunning op basis van de Wabo). Omdat er binnen de gemeente nog bestemmingsplannen zijn waarin de bescherming van het archeologische bodemarchief niet is opgenomen, voorziet deze verordening in het overgangsrecht en een vangnetbepaling. In artikel 21 is daarvoor een verwijzing naar de archeologische beleidskaart gemaakt, terwijl artikel 22 bepaalt dat de bepalingen van de beleidskaart van toepassing zijn voor de gebieden waar geen archeologische bepalingen in het bestemmingsplan zijn opgenomen.

De gemeentelijke archeologische beleidskaart vormt de basis voor archeologiebepalingen in nieuwe bestemmingsplannen en voor het vangnet archeologie in artikel 22 van deze verordening. Om deze reden is belangrijk om de vastgestelde kaart actueel te houden. Om de beleidskaart waar nodig te herzien is aan het college de bevoegdheid toegekend om op basis van uitgevoerd onderzoek de archeologische verwachtingen aan te passen. Veelal zullen de aanpassingen betrekking hebben op gebieden waar uit onderzoek is

gebleken dat geen archeologische resten (meer) aanwezig zijn. In uitzonderlijke gevallen zullen de verwachtingen naar boven worden bijgesteld.

Bij ingrijpende wijzigingen van de archeologische verwachtingen en/of regels zal de besluitvorming hieromtrent aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Instandhoudingsplicht

Eén van de zaken die in de nieuwe verordening is aangepast is de instandhoudingsplicht voor monumenten (artikel 13). Naast dat het verboden is een gemeentelijk monument, een gemeentelijk archeologisch monument of een gemeentelijk groen- of landschapsmonument te beschadigen of te vernielen is nu ook opgenomen dat het verboden is daaraan onderhoud te onthouden dat voor de instandhouding daarvan noodzakelijk is. Dit geeft de gemeente meer ruimte om de verwaarlozing van monumenten tegen te gaan.

Duurzaamheid

Het plaatsen van zonnepanelen en andere duurzaamheidsmaatregelen staan soms op gespannen voet met de monumentale status van panden en stads- en dorpsgezichten. Toch is het belangrijk dat ook hier verduurzaming mogelijk wordt gemaakt. De Rijksdienst Cultureel Erfgoed heeft in 2020 zijn adviesbeleid voor zonnepanelen op rijksmonumenten nog aangepast om monumenteneigenaren meer mogelijkheden te geven om gebruik te maken van pv-cellen bij de verduurzaming van hun monument. Gemeente Heerlen zal waar nodig beleidsregels formuleren m.b.t. verduurzaming van monumenten en in beschermde stads- en dorpsgezichten.

Kader

- Omgevingswet/Erfgoedwet
- Monumentenbeleid/Initiatiefvoorstel Heerlense school

Kernthema:

Cultureel erfgoed

Bevoegdheid

Raad

Voorstel

1. De Erfgoedverordening Heerlen 2021 vast te stellen;
2. De Erfgoedverordening Heerlen 2012 in te trekken.

Argumenten

1.1 De Erfgoedwet uit 2016 en de komst van de Omgevingswet vanaf 2022 vragen om een nieuwe erfgoedverordening

Door de komst van de Erfgoedwet vervalt de Monumentenwet 1988 grotendeels waardoor de juridische basis onder de oude verordening is vervallen.

1.2 De erfgoedverordening vormt de juridische basis voor de aanwijzing van gemeentelijke monumenten.

Gemeente Heerlen wil de komende jaren serieus werk maken van een gemeentelijke monumentenlijst.

1.3 De nieuwe erfgoedverordening biedt meer handvatten om verwaarlozing van monumenten tegen te gaan.

In de nieuwe verordening is in artikel 13 opgenomen dat het verboden is onderhoud te onthouden aan een monument dat voor de instandhouding van dat monument noodzakelijk is.

Tegenargumenten en risico's

1.1 Aanwijzing en beschermen van cultuurhistorisch erfgoed via de Erfgoedverordening kan door burgers als belastend worden ervaren.

Er zullen altijd eigenaren zijn die bezwaar hebben tegen de aanwijzing van monumenten. Op een aanwijsprocedure in de Erfgoedverordening is afdeling 3:4 van de Algemene bestuursrecht van toepassing. Er zal altijd een zorgvuldige belangenafweging moeten plaatsvinden tussen het algemene belang dat met de aanwijzing wordt gediend en de individuele belangen van de eigenaren en zakelijk gerechtigden.

Kosten en dekking

N.v.t.

Met het vaststellen van de verordening zijn geen kosten gemoeid

Communicatie

Een raadsbesluit wordt op de gebruikelijke wijze via publicatie bekend gemaakt. Dat geldt te zijner tijd ook voor (het voornemen tot) aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Zakelijk gerechtigden van aan te wijzen gemeentelijke monumenten worden schriftelijk van het voornemen en besluit tot aanwijzing in kennis gesteld.

Evaluatie

Wij zullen uw raad middels raadsinformatiebrieven op de hoogte houden van de aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Gelet op het feit dat de gemeentelijke Erfgoedverordening in 2022 opgaat in het nieuwe Omgevingsplan, zal evaluatie in de toekomst ook binnen de evaluatie van het Omgevingsplan plaatsvinden.

Planning, procedure en uitvoering

Het is de bedoeling om dit jaar nog 46 objecten aan te wijzen tot gemeentelijke monument.

Bijlagen

De Erfgoedverordening 2021 met toelichting.

Persbericht

Burgemeester en wethouders van Heerlen,

de gemeentesecretaris a.i.
L. Schouterden

de burgemeester,
drs. R. Wever

Dit voorstel is digitaal ondertekend en is daarom niet voorzien van handtekeningen.

raadsbesluit

De raad der gemeente Heerlen;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 11 mei 2021 registratienummer BWV-21001110

gezien het advies van de raadscommissie

besluit:

1. De Erfgoedverordening Heerlen 2021 vast te stellen;
2. De Erfgoedverordening Heerlen 2012 in te trekken.

Aldus besloten tijdens de vergadering van de raad van de gemeente Heerlen van

de griffier,

de voorzitter,

drs. T.W. Zwemmer

drs. R. Weaver